

Občanský a společenskovední základ

PSYCHOLOGIE

Cvičebnice **ZADÁNÍ**

Ladislava Doležalová
Marie Vlková

Nakladatelství a vydavatelství

ComputerMedia[®]

Vzdělávání, které baví
www.computermedia.cz

Úvodní slovo

Cvičebnice **Občanský a společenskovědní základ – Psychologie** navazuje na nosnou učebnici. Jejím posláním je formou cvičení, úkolů a úvah zopakovat témata, se kterými jste se při studiu psychologie seznámili. Snažily jsme se sestavit jednotlivé úkoly cvičebnice tak, aby nejen pokrývaly opakování znalostí, ale také nutily zamyslet se nad ukázkou či popisovanou situací. V řadě případů lze zadání úkolů využít v návaznou diskusi.

Prejeme hodně zdaru při upevňování nabytých znalostí z oblasti psychologie.

Autorky

Seznam témat cvičebnice

1. Úvod do psychologie

- Stručné dějiny psychologie • Hlavní směry psychologie • Předmět psychologie •
- Systém psychologických věd • Výzkumné metody psychologie •
- Determinace psychických jevů • Nervová soustava člověka

2. Vývojová psychologie

- Základní metody vývojové psychologie • Jednotlivá vývojová období jedince

3. Psychické procesy

- Podstata psychických procesů • Čítí • Vnímání • Představivost • Myšlení •
- Inteligence • City (Emoce) • Paměť • Pozornost

4. Psychologie osobnosti

- Přehled hlavních teorií osobnosti • Skladba osobnosti • Psychické dispozice osobnosti •
- Fyzická konstituce jako součást osobnosti člověka • Další charakteristiky osobnosti •
- Integrace osobnosti • Psychologie životní cesty člověka • Duševní poruchy •
- Základní typy zátěžových situací • Kategorizace duševních poruch

5. Psychologie činnosti, jednání a chování

- Podstata psychologie činnosti, jednání a chování • Aktivace činnosti • Druhy lidské činnosti •
- Vůle, volní jednání • Konflikty

6. Sociální psychologie

- Předmět a pojmy sociální psychologie • Proces socializace • Způsoby socializace •
- Sociální interakce • Komunikace • Komunikační styly • Postoje

Opakovací část

Sestavila: Mgr. Ladislava Doležalová

Strana: 7–72

Jak pracovat se cvičebnicí

Cvičebnice – část ZADÁNÍ je koncipována tak, aby bylo možné vypracovat úkol přímo do ní. Některá cvičení jsou uvedena přímo stručným a výstižným dotazem, další jsou doplněna vstupním ukázkovým textem, schématem či obrázkem. Doprovodné materiály je vhodné nejprve pozorně pročíst a následně zodpovědět položené otázky. Doporučujeme odpovídat přímo do cvičebnice, nejen že si pomocí zápisu upevníte své znalosti, ale doplněná cvičebnice může být také vhodnou pomůckou při opakování látky před závěrečnou klasifikací či k maturitní zkoušce.

Typy cvičení

Ve cvičebnici naleznete několik typů cvičení. Pro přehlednost je zadání každého uvedeno příslušným piktogramem; naleznete jej vždy v pravém horním rohu zadání úkolu.

Uzavřené otázky s výběrem z předepsaných variant odpovědí

Typ úkolu, kdy zaškrtnutím budete vybírat vhodnou variantu (či více variant) z několika možných odpovědí, které zadání taktéž obsahuje.

Otevřené otázky

Typ úkolu, kdy budete na dotaz(y) odpovídat vlastními slovy.

Zadání vhodné pro diskusi

Řada témat (a k nim přiřazených úkolů) je rovněž vhodná ke společné diskusi. Ta může probíhat jak mezi spolužáky navzájem, tak i pod vedením vyučujícího.

Vyhledání informací

U některých otázek je vhodné dohledat informace. Využít můžete vám dostupné zdroje (encyklopedie, knihy, internet).

OPAKOVACÍ ČÁST

PSYCHICKÉ PROCESY

Opakovací část

Příklady a cvičení zahrnují opakování učiva kapitol:

- podstata psychických procesů, charakteristika počitků a vjemů
- podstata a druhy představivosti a myšlení
- pojem intelekt a inteligence, přístupy k posuzování inteligence
- podstata a druhy citů, paměť a pozornost

Podstata psychických procesů – čítí a vnímání

1.

1. Vysvětlete rozdíl mezi počítkem a vjemem.

Počitek:

.....

.....

Vjem:

.....

.....

2. Roztřídte správně příklady počitků a vjemů:

	Počitek	Vjem
fialová barva	☐	☐
jablko	☐	☐
chlad	☐	☐
sladká chuť	☐	☐
železo	☐	☐

	Počitek	Vjem
teplo	☐	☐
světlo	☐	☐
oběd v restauraci	☐	☐
zvířecí srst	☐	☐
pach čpavku	☐	☐

2.

Rozhodněte, která z uvedených charakteristik **nepatří** mezi charakteristiky **vnímání**.

- ☐ A) **Celostnost:** jednotlivé informace jsou vždy odrazy nějakého celku. Obraz skládající se z částí je též vždy vnímán jako celek.
- ☐ B) **Výběrovost:** v určitém okamžiku nevnímáme vše, co na nás působí, ale pouze část podnětů. Výběr je řízen řízen naší pozorností, motivací či dalšími psychickými stavy jako např. stupeň únavy nebo bdělosti apod.
- ☐ C) **Detailnost:** schopnost zaměřit se na určitý konkrétní detail.
- ☐ D) **Významovost:** vnější obrazy a objekty jsou pro nás vždy nositeli určitých významů, nelze je vnímat jenom jako jakási „čistá data“ (tj. např. u obrázku jako prostou změň čar).

Komentář vyučujícího k odpovědi:

PSYCHOLOGIE OSOBNOSTI

Opakovací část

Příklady a cvičení zahrnují opakování učiva kapitol:

- přehled teorií o vzniku a vývoji osobnosti
- skladbu osobnosti
- duševní poruchy osobnosti

Přehled hlavních teorií osobnosti

1. Vyberte tvrzení neodpovídající pojmu „osobnost“ z hlediska psychologie. (Možností může být více)

- ☐ A) Roman Šebrle patří díky svým sportovním úspěchům mezi nejznámější osobnosti českého sportu.
- ☐ B) Obecně přijatý vliv osobnosti nebo skupiny, založený na uznání kompetence, dovednosti, na charakterových vlastnostech, oblíbě apod., nazýváme neformální autorita. ¹⁾
- ☐ C) Osobnost je tedy chápána jako celek dispozic, které spolu se situací determinují obsah a průběh psychických procesů, které jsou chápány jako reakce individua na určitou situaci. ²⁾

Nápověda: zkuste hledat v případné odpovědi, do které se promítá pohled sociologie.

Zdroj/citace: ¹⁾ server: CoJeCo, Vaše Encyklopedie; ²⁾ WEB: JABOK - Vyšší sociálně pedagogická a teologická škola

2. Jednu z prvních teorií osobnosti formuloval známý antický lékař Hippokrates. Vybavíte si, které typy osobnosti definoval? (Uveďte názvy.)

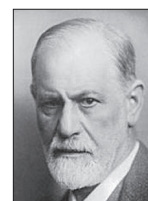

3. Sigmund Freud svoji teorii a model osobnosti upravoval. V tzv. **strukturním modelu osobnosti** definoval trojici pojmů – **Id**, **Ego** a **Superego**. Roztřídte správně do těchto oblastí následující psychické projevy a jednání člověka.

Činnost člověka/projevy psychiky:

	Id	Ego	Superego
Příkazy a pravidla stanovující, co je správné a morální. Jsou získané během života od autorit v okolí. Svědomí.	☐	☐	☐
Pudy – potřeby pramenící z nevědomí, které žádají okamžité uspokojení.	☐	☐	☐
Racionální, vědomá část struktury osobnosti, která zvažuje konání člověka a uvědomuje si následky tohoto počínání.	☐	☐	☐

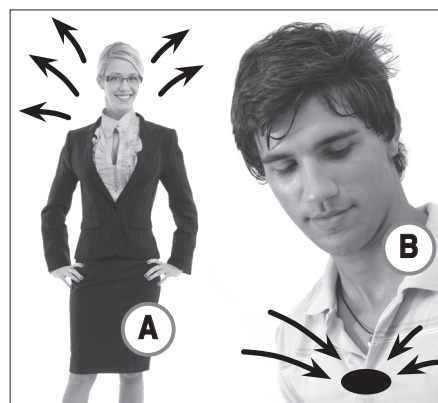
Sigmund Freud

4. Carl Gustav Jung rozlišuje u osobnosti dva typy tzv. **postojů**. Jaké to jsou? Uveďte název a stručnou charakteristiku. Vyjděte z připojených obrázků.

A:

B:

Kategorizace duševních poruch

- 1.** Pokuste se sami vytvořit definici pojmu duševní porucha.

Duševní porucha:

.....

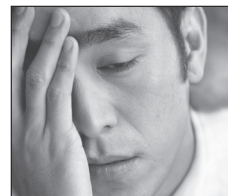
.....

.....

.....

.....

.....

Poznámka pro vyučujícího k odpovědi:

- 2.** Duševní poruchy. Podívejte se na následující obrázky a napište, o jakou poruchu se jedná.

.....

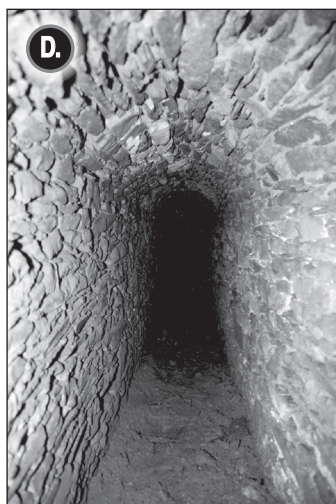

.....

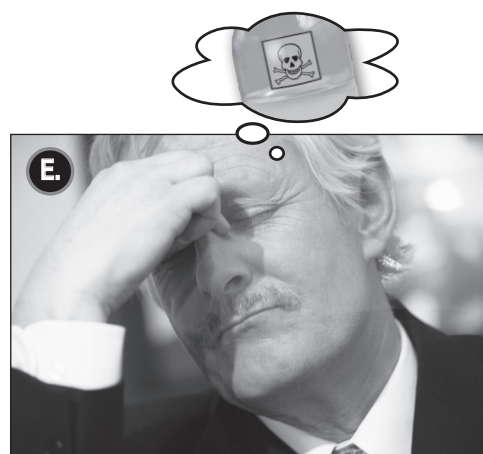
.....

.....

.....

.....

.....

.....

PSYCHOLOGIE ČINNOSTI, JEDNÁNÍ A CHOVÁNÍ

Opakovací část

Příklady a cvičení zahrnují opakování učiva kapitol:

- stavy vědomí a projevy chování
- aktivální činitele vedoucí k činnosti jedince
- druhy lidské činnosti
- podstata volního jednání člověka
- mechanismy vzniku a řešení konfliktních situací

Podstata psychologie činnosti a jednání Aktivace činnosti

1.

Co znamená termín **aktivace činnosti**?

.....

.....

.....

.....

2.

Který z následujících pojmů **se netýká** úrovně aktivace?

☐ A) afekt	☐ C) relaxovaná bdělost	☐ E) ospalost	☐ G) koma
☐ B) bdělá pozornost	☐ D) únava	☐ F) hluboký spánek	☐ H) smrt

Poznámka pro vyučujícího k odpovědi:

3.

Popište, jak vypadá člověk v **afektu**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.

Zkuste podle obrázků zařadit jednotlivé hry do správné kategorie. Zapište si i název hry.

Hra	Druhy her					
	funkční	manipulační	konstruktivní	napodobovací	pohybové	didaktické
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐
	☐	☐	☐	☐	☐	☐

2.

Další vlivy působící na proces socializace. Roztřídte činnosti/stavy do správných kategorií.

Popis situace/stavu

Další vlivy působící na proces socializace

	asociace	nápodoba	identifikace	sugesce	sympatie	kanalizace
1. Milan si se starším kamarádem Alešem rozumí v řadě věcí. Ztotožňuje se ale jen s některými jeho názory a postoji. Při přírodném napodobování přijímá jen některé charakteristiky svého vzoru.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Malé dítě se při řeči snaží artikulovat stejně jako jeho matka.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Paní Jana si myslí: „Tak ta nová kolegyně je skutečně bezvadná, dobře se mi s ní spolupracuje, a když si zajdeme po práci na kávu, bezvadně se s ní i povídá. Máme hodně společných názorů a zájmů...“	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Připomenutí si osoby, se kterou vždy trávím hezké chvíle; představa, kam zase půjdeme, co budeme podnikat...	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Slečna Irena si už od dětství strašně ráda namáčí slané tyčinky do čokoládovo-oříškové pomazánky. Tuto zvláštní kombinaci chutí (v podobě návykového uspokojování potřeby) si nemůže odpustit ani v dospělosti.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Naše babička byla ze staré školy. Dědu měla ráda, ale vždy věřila tomu, co říkal, i když se nakonec projevilo, že neměl pravdu. Náзор, který děda zastával, zastávala bez výhrad i ona.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Dědeček ukládá v dřevníku polena na hranici. Jeho malá vnučka dělá přesně to, co děda – nosí polínka a rovná je do řady.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

3.

Přečtěte si ukázkou a odpovězte na otázku.

PŘÍBĚH KASPARA HAUSERA

Z HISTORIE

V roce 1928 byl na tržišti v Norimberku spatřen podivný shrbený mladík, který se nejistou chůzí proplétal mezi lidmi. Nekomunikoval, pouze v ruce držel list papíru, na kterém byla něčí jednoduchou němčinou napsána žádost o přijetí k vojsku. Mladík byl pro veřejnost záhadou.

Dotyčný nebyl schopen cokoliv říci, zvládal pouze svůj podpis, ze kterého se dalo vyčíst jméno – **Kaspar Hauser**. Rozsáhlým lékařským šetřením bylo zjištěno, že tento člověk byl již od dětských let vystaven nelidskému strádání. Jemný povrch dlaní rukou a chodidel nohou naznačoval, že dotyčný byl zřejmě po celý život vězněn v těsném prostoru bez možnosti pohybu. Zajištěnou měl pouze nejzákladnější hygienickou péči a stravu. Teprve až byl Kaspar Hauser schopen alespoň trochu komunikovat se svým okolím, vyšlo najevo, že si pamatuje jen tmu a samotu svého dosavadního života. Nikdo za ním nechodil, jídlo a vodu dostával, když spal. V potravě byla možná sedativa. Mladík byl velmi nesnášenlivé povahy, odmítal společnost lidí.

Kaspar Hauser žil krátce, zemřel na četná poranění v roce 1833 ve svých 21 letech. Hovoří se o vražedci či o Hauserově schizofrenii a sebepoškozovacích snahách. Záhadný život byl zakončen i záhadným úmrtím. Na náhrobku má nešťastník vytesáno: „**Zde leží Kaspar Hauser, hádanka své doby. Původ neznámý, smrt tajuplná**“.

Proč ovšem tak kruté zacházení v případě obyčejného dítěte? Odborná veřejnost spekulovala o jeho aristokratickém původu a důležitosti, proč měla být utajena jeho identita.

Jak se odborným výrazem z terminologie psychologie nazývají lidé, kterým nebyly poskytnuty důležité (zejména psychické) potřeby?